

Situne Dei

Årsskrift för Sigtunaforskning och historisk arkeologi

2023

Redaktion:

Anders Söderberg
Charlotte Hedenstierna-Jonson
Anna Kjellström
Magnus Källström
Cecilia Ljung
Johan Runer

Utgiven av Sigtuna Museum

En minnesmedalj från de olympiska sommarspelen i Stockholm 1912

Lisen Tamm

Att flytta museisamlingar har sina utmaningar. Den 2011 planerade och under 2013–2014 genomförda flytten av Sigtuna museums samlingar från spridda magasin i staden till en fin och nyinredd magasinlokal, har trots sitt mycket lyckade slutresultat då och då medfört en del huvudbry.

Flytten föregicks självklart av noggrann planering, hantering, packning och dokumentation av alla föremål som skulle flyttas. Väl handledd personal och professionella externa aktörer anlätades i processens olika faser. Dessutom togs en ny föremålsdatabas i bruk. Med tanke på senaste decenniernas museiskandaler har vi varit mycket måna om att allt ska rätt gå till. Och kanske på grund av noggrannheten har det ibland tagit lite tid innan vissa föremål som vi saknat åter dykt upp igen. Som vår minnesmedalj.

Sakta men säkert, med varje fördjupning i samlingarna, har vi så småningom lyckats återberda föremål. Och för inte allt för länge sedan, dök den upp, den saknade minnesmedaljen! Den hade listigt nog gömt sig längst bak, och underst, i museets myntsamling. Och den här gången var det en bonuseffekt av att vi letade efter mynt slagna av danske kung Christian II och av Gustaf Vasa i förberedelserna inför att uppmärksamma Sverige 500 år 2023. En sådan lättnad! Kanske var en bidragande orsak till svårigheten att lokalisera medaljen den ursprungliga märkningen och inregistreringen som tillhörande Sigtuna Fornhems samling, och inte Borgmästargårdens samling. Den har nu omregistrerats i den samling där den egentligen hör hemma.

Medaljen i Sigtuna Museum & Arts samlingar, som en del av Borgmästargårdens samling, har en gång förärats en viss Dagmar Lenck (1892–1971) som ingick i den kvinnliga uppvisningstruppen i gymnastik vid de olympiska sommarspelen i Stockholm 1912. Spelen som gick till den svenska historien som ”Solskensolympiaden”. Endast drygt 2 % av de tävlande deltagarna var kvinnor, 57 av 2490. Men så var det ju på den tiden. Och bättre en kvinnlig uppvisningstrupp än inga kvinnor alls!

Medaljen är av tenn och just denna variant gjordes i 6000 exemplar för att delas ut till alla som var med och arrangerade sommarspelen. Den pryds på båda sidor av reliefer i klassisk stil. Frånsidan visar ett fyrspann som körs av två lagerkrönta nakna män, och har formgivits av australiern tillika erkände skulptören Sir Edgar Bertram Mackermal, vars stamp graverats hos anrika firman Vaughtons i Birmingham i England.

Figur 1. Minnesmedalj av tenn från sommarolympiaden i Stockholm 1912. Åt- och frånsida. Ur Sigtuna museums/ Borgmästargårdens samlingar.

Åtsidan pryds av Zeus sittande på en jonisk pelare, hållande ett litet klot som en liten bevingad segergudinna Nike står på i sin utsträckta högra hand. I bakgrunden syns Norrström och Gamla Stan med riksdagshuset till höger och Stockholms slott med Lejonbacken till vänster. Lite längre bort syns bland annat Storkyrkans torn, och ännu lite längre bort Söders höjder. Här syns även texten "Till minne af Olympiska Spelen, Stockholm 1912" och namnet Erik Lindberg som var den som formgav denna sida. Den svenska, och kanhända ännu mer anrika, firman Sporrong graverade åtsidans stamp och präglade medaljerna.

Figur 2. Dagmar Lenck innan giftermål med juristen Gustav Dahl. Ur Sigtuna museums/ Borgmästargårdens samlingar.

Figur 3. Omslagsbild till broschyren om den framförda uppvisningsgymnastiken vid sommarolympiaden i Stockholm 1912. Flera nationer representerades av uppvisningstrupper. Ur Sigtuna museums/Borgmästargårdens samlingar.

Figur 4. Vi vill gärna tro att den unga kvinnan under den gula pricken är Dagmar Lenck i den intågande kvinnliga svenska uppvisningstruppen i gymnastik. Enligt samtida reportage var deras dräkter blå. Ur Sigtuna museums/Borgmästargårdens samlingar.

Figur 4. Exempel på gymnastiska övningar som de olika nationella trupperna visade upp under sommarspelen 1912. Ur Sigtuna museums/Borgmästargårdens samlingar.

Den här medaljen dyker då och då upp på svenska auktioner, ibland försilvrad. Eftersom den gjordes i så många exemplar inbringar den inte något högre pris. Vad försilvringen anbelangar är det inte omöjligt att medaljmottagarna själva låtit försilvra dem på eget initiativ i efterhand. En annan möjlighet är den försilvrade varianten kanske gjordes i ett färre antal för att delas ut till de olympiadarrangörer som ansågs lite viktigare.

1912 var Dagmar Lenck 20 år gammal och ännu under utbildning till gymnastikdirektör. Därförtiden var det ett mycket modernt yrkesval för en ung kvinna. Gymnastikdirektören var vad vi idag kallar sjukgymnast och arbetade främst inom hälsovården, men många blev även gymnastiklärare i skolor. Hon utbildades på Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm som är känt för att ha utvecklat Ling-gymnastiken, den skola som sedermera blir Gymnastik och idrottshögskolan, GIH, och som fortfarande ligger granne med Stockholms stadion som byggdes för att husera spelen.

Deltagandet vid spelen var förstås en god merit att återopa i jakt på anställning. Under några år arbetade Dagmar som gymnastiklärarinna på Matilda Halls flickskola i Göteborg samt under två somrar som sjukgymnast vid vattenkuranstalten i Vrigstad i Småland, som var i bruk 1913–1920. I Vrigstad träffade hon sin blivande make, och 1919 förlovade sig Dagmar med sin unge jurist som skulle komma att bli Sigtunas siste borgmästare, Gustaf Dahl. I och med giftermålet 1920 blev hon hemmafru. Men av Borgmästargårdens samlingar kan vi se tecken på att hon kanske ändå delvis fick användning för sin utbildning i samband med ett starkt engagemang i den lokala Röda Korsföreningen i Sigtuna.

Figur 6. De unga nyförlovade Gustav Dahl och Dagmar Lenck. Ur Sigtuna museums/Borgmästargårdens samlingar.